

ULUSLARARASI BAKAOLORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“BUGÜNÜN KABUSU”

Araştırma Sorusu: Hakan Bıçakçı'nın *Uyku Sersemi* romanında uzamdaki dönüşümün birey üzerindeki etkileri nasıl anlatılmıştır?

Sözcük Sayısı :3948

İçindekiler

1- Giriş.....	3
2- Yabancılaşma.....	5
2. a- Uzama yabancılaşma.....	5
2. b- Çevresindeki insanlara yabancılaşma.....	7
2. c- Kendine yabancılaşma.....	11
3- Aidiyetsizlik duygusu hissetme.....	13
4- Yaşama sevincini kaybetme.....	15
5 – Sonuç.....	16
6- Kaynakça.....	20

Araştırma Sorusu: Hakan Bıçakçı'nın *Uyku Sersemi* romanında uzamdaki dönüşümün birey üzerindeki etkileri nasıl anlatılmıştır?

Giriş:

Yaşadığı uzam; bireyin yaşama bakışını, davranışlarını, duygu ve düşüncelerini doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. İnsanlar, yaşadıkları mekanlarla duygusal bir bağ kurarlar. Bu bağ, romanın ana unsurlarından biri olan uzamlar aracılığıyla romandaki yapının da önemli bir parçası olur. Bu nedenle roman incelemelerinde kahramanının davranışlarını neden- sonuç bağlamında değerlendirmek açısından parçası olduğu uzamı da incelemek gerekir. Hakan Bıçakçı'nın *Uyku Sersemi* adlı romanı da uzamın bireyin yaşam algısını temelinden sarsacak güce sahip oluşu üzerine kurgulanmıştır.

Kentsel dönüşümün hızlı bir biçimde değiştirdiği İstanbul, romandaki ana uzamdır. Dönüşen kent, içinde yaşayan bireylerin dönüşüm öncesi ve sonrası ortaya çıkan mekânsal değişimlere uyum sağlama güçlüğü yaşamalarına neden olur. Sıla Cesur, mekan- insan ilişkileriyle ilgili bir makalesinde “*Nasıl ki etrafımızdaki insanlar, alışkanlıklar etkiliyorsa yaşantımızı; mekanlar da hislerimizi ve yaşantımızı bir o kadar etkilemektedir.*” (1) diyerek mekanın birey üzerindeki etkilerini vurgular. *Uyku Sersemi*'ndeki odak figür, bu değişimden pek çok açıdan etkilenir. Öncelikle alternatif bir rehber olması amacıyla hazırladığı İstanbul rehberi kentteki dönüşüm yüzünden yazma amacından uzaklaşır. Kahramanın uzun süre emek vererek anlattığı tarihi mekanlar, kentsel dönüşüm nedeniyle ya yıkılmakta ya da başka bir amaca hizmet eder hale gelmektedir. Yayıneviyle kitabın birkaç dile çevrilerek basılması konusunda anlaşma sağladıktan sonra kitaptaki bazı mekanlarla ilgili fotoğraflar çekmek, sahipleriyle görüşmek için gittiğinde buraların yakın bir tarihte kapanacağını ya da başka bir amaçla kullanılacağını öğrenen yazar; kitabının dönüşen kent gibi ironik bir şekilde başka bir şeye dönüştüğünü görür.

Uyku Sersemi; yaşadığı uzam hızla değişen odak figürün içine düştüğü yabancılık, aidiyetsizlik duygularıyla baş edemeyişi üzerine kurulur. Bir şantiye alanına dönmüş olan İstanbul; onun için hızla yabancılaşan bir geçmiş, kendini ait hissedemediği bir kenttir artık. Bu nedenle yaşadığı iç ve dış çatışmaların sonucu olarak odak figür, sadece uzama değil kendine de yabancılaşmaya başlar.

Kentsel dönüşüm; günümüzün önemli gerçekliklerinden biri olarak nitelendirilebilir. Bu durum; kentlerin, kişilerin; tarihlerini ve belleklerini kaybetmeleri sonucunu doğurur. Bu hızlı ve köklü değişim sonucu belleği olmayan kentler ve toplumlar ortaya çıkar. Sözü edilen bu nedenden ötürü kentsel dönüşüm konusunun işleyen Hakan Bıçakçı'nın *Uyku Sersemi* adlı romanı ilgimi çekti. Araştırma konumu bu roman üzerinden “uzamdaki değişimin birey üzerindeki etkilerini incelemek” olarak belirledim.

Romanda, kentteki dönüşümün sonuçlarının farklı anlatım teknikleri aracılığıyla aktarıldığı görülür. Kurguda eski ve yeninin karşılaştırmasında geriye dönüş tekniği, aradaki büyük farkın odak figürde yarattığı ruhsal çöküntünün de iç monologlar aracılığıyla yansıtıldığı görülür. Kentteki değişimin ayrıntılı betimlemelerle yansıtıldığı romanda diyaloglar da odak figürün içine düştüğü olumsuz ruh halini yansıtır niteliktedir.

Türkçe A dersi uzun tezi olarak hazırlanan bu çalışmada uzamdaki köklü değişimlerinin birey üzerindeki etkileri irdelenecektir. Bu etkiler yabancılaşma, aidiyetsizlik, geçmişten uzaklaşma alt başlıklarında ele alınacaktır. Uzamdaki değişim; romandaki kentsel dönüşüm gerçeği üzerinden irdelenecek, bunun odak figür üzerindeki yansımaları metinden alıntılarla değerlendirilecektir. İkinci kaynaklarla da desteklenecek olan alt başlıklar üzerinden uzamın bireyin kendine ve yaşamına yansımaları incelenecektir.

2.Yabancılaşma

2.a Yaşadığı Uzama Yabancılaşma

Romandaki odak figür, Kahraman Kara, İstanbul da yaşar. İstanbul'u gerçekten tanımak isteyenler için bir başvuru kitabı hazırlamak amacıyla uzun süren araştırmalar sonucu ayrıntılı bir çalışma yapar. Bu çalışmayı yaparken hedefi, İstanbul'u derinlemesine tanımak isteyenlere sevdiği, anılarının ve tanıklıklarının olduğu kenti anlatmaktır. Çalışmasını tamamladığında bir yayıneviyle kitabın birkaç dilde basılması konusunda anlaşma sağlayarak amacını gerçekleştirme konusunda önemli bir adım atar.

Romanda Kahraman Kara'nın yayın evine gidişi ve dönüşü sırasında uzamla ilgili ayrıntılı betimlemeler dikkat çeker. Bu betimlemeler aracılığıyla kentsel dönüşümün bir inşaat alanına çevirdiği İstanbul'un Kahraman Kara'nın kitabından uzaklaşmaya başlamış olduğu gösterilir. Tomalar ve vinçlerin sıklıkla betimlemelere dahil olduğu bu yıkım çalışmaları ironik bir şekilde odak figürün kitabıyla çelişir. Kahraman Kara'nın yaşadığı mahalle ve oturduğu apartmanın iki yanındaki apartmanlar da dönüşüm nedeniyle inşaat halindedir. Bütün bu gürültülerin içinde kitabıyla ilgili son düzenlemeleri yapmaya çalışan odak figür ev dışında olduğu gibi ev uzamında da huzursuz olur. Romanda özellikle rüyalar aracılığıyla yansıtılan bilinçaltı Kahraman Kara'nın uzamla oluşturduğu bağın zayıflamasından duyduğu huzursuzluğu gösterir niteliktedir.

Kahraman Kara, görüşmeler yapmak ve fotoğraflar çekmek için kitabında yer verdiği bazı mekanlara tekrar gittiğinde buraların yakın zamanda artık olmayacağını öğrenerek büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bu mekanlara giderken evden çıkıp oralara ulaşana kadar geçtiği yerlerdeki yıkım ve inşaat çalışmaları, onun artık bu kente kendisini yabancı hissetmeye başladığını gösterir. Odak figürün yaşadığı bu olumsuzluk romanda iç monologlarla yansıtılır. *“Suratsız bir çocuk darbuka çalarak yanımdan geçti. Zonklamayı ara ara destekleyen bir*

ritimle. Lokumcunun kapısında bekleyen Osmanlı Padişahı kostümlü gençle göz göze geldik.” (Bıçakçı, 15) Sokaklarda ailece gezinen Arap turistler, göçmen aileler lokumcunun kapısındaki Osmanlı görünümlü garson, “selfi çubukları” kentte tam bir kültür karmaşası yaratır. Kentin hızla değişen yüzüyle yaşadığı uyumsuzluk, hızla kimliğini yitiren uzam onun uykularını kaçıır. Uzamla kopan bağının onda yarattığı boşluk duygusu nedeniyle “uyku sersemi” gibi yaşamaya başlar.

Yaşadığı kent, odak figür için bütünüyle yabancılaşmıştır. Anılarında yeri olan ve önemseydiği pek çok mekân kentsel dönüşüm nedeniyle artık yoktur. Dönüşüm nedeniyle şantiye alanına dönmüş uzam onu öyle yorar ki çok sevdiği İstiklal Caddesi’nden çıkarken artık kendisini “*Tarafları belirsiz bir meydan savaşından çıkmış gibiydim*” (Bıçakçı, 19) diyecek kadar kötü hisseder. Her yerde çimento araçları, tomalar, vinçler, ofis olarak kullanılan prefabrik yapılar; geçmişi olmayan bir kent yaratmıştır bu nedenle uzam, bir “beton çölüne” dönüşmüştür.

Kahraman Kara’nın sık sık gittiği bir kafenin butiğe dönüşmüş olmasına rağmen bunu unutarak oraya tekrar tekrar gittiği görülür. Bu durum, onun gerçeği kabullenmekte zorlanışına bağlanabilir. Sonunda oranın butiğe dönüştüğünü hatırlayıp gitmediğinde bir yenilgiyi kabullenmiş gibidir. “*Artık ayaklarım beni kapanan kafeye götürmüyordu. Nihayet kabullenmişim oranın olmadığını. Yeni, sevimsiz kafelerden birine geçip oturdum.*” (Bıçakçı, 91) Bu kabullenişteki çaresizliğin odak figürün ruhsal anlamda yaşadığı hoşnutsuzlukları artırdığı görülür. Uykusuzlukları artar, rüyaları onu iyice iç dünyasına hapseder, dış dünyayla bağını koparmaya başlar.

“Kahraman Kara, dış dünyada karşılaştığı insanların tıpkı etraflarını saran beton yığınlarına benzediklerini düşünerek bu tek tipleşme nedeniyle kentlerin insanların ruhuna yansıdığını düşünmeye başlar. Kafedeyken birinin telefonu çaldığında herkesin kendi telefonuna bakması

kültürel karmaşa ile sürekli değişen sokaklar ve binalar onun kendini bu dünyaya ait hissedemeyişi gerçeğini yaşamasına neden olur:

“Sokak köpekleri, sokakta yaşayan göçmen aileler, ailece geçinen Arap turistler tek tek veya çiftler halinde gezinen Avrupalı turistler, fotoğraf makinaları, selfi çubukları, kırmızı tramvay yine fotoğraf makinaları, polisler, siviller, örgüt bayrakları dövizler, turistler döner kokuları herkesin ve her şeyin gelişigüzel birbirinin içine geçtiği boğucu bir tablo.” (Bıçakçı, 15)

Kahraman Kara, mekanla kurduğu ilişkileri insanlarla kurduğu ilişkilere benzetir. Bir sokağı “betondan bir bulmaca” olarak nitelendirirken aslında sokak ve insanlar arasındaki içtenlikten uzak oluşu, kapalılığı anlatır. Bu durum da onun gittikçe içine kapanmasına neden olur.

Uyku Sersemi, kentsel dönüşüm nedeniyle büyük bir değişim yaşanan İstanbul uzamında yaşanan karmaşa ve kimliksizlik nedeniyle aidiyetsizlik duygusu yaşayan odak figür aracılığıyla kentlerdeki ruhun insanların ruhunda derin izler bıraktığını vurgular. Romanın arka planında, uzamdaki dönüşümle oluşan köksüzlük duygusu nedeniyle içine kapanan odak figürün uyuyamayışı yüzünden ortaya çıkan uyku sersemliğinin toplumun diğer kesimlerinde de olan bitene karşı duyarsız oluşları nedeniyle var olduğu gösterilir. Odak figür farkındalığı nedeniyle ruhsal bir çöküntü yaşar.

2. b. Çevresinde Yaşayanlara Yabancılaşma

Romanın pek çok bölümünde odak figürün uzama ve nesnelere olan bağlılığı vurgulanır. Yaşadığı eve taşınırken İkea’ dan mobilyalar alır. Buna rağmen eski evinde kullandığı bir kanepeyi de getirir. Evde İkea mobilyaları neredeyse hiç kullanmaz. Romanda İkea mobilya ile eski evinden getirdiği kanepe yaşanmışlık nedeniyle karşıtlık oluşturur ve simgesel bir dile örnek sayılır. İkea mobilyaların romanda fabrika üretimini, tek tipliği yansıtan bir simge olarak

kullanıldığı düşünülebilir. Eski yeşil kanepede de yaşanmışlığı, geçmişini yansıtan bir eşya olarak ele alınabilir. Odak figür, eve geldiğinde hep bu kanepede oturur hatta çoğu zaman bu kanepede uyur. Bu tercih, onun kent uzamındaki rahatsızlığının evde de devam ettiğini gösterir ve aşağıdaki alıntıda görüleceği üzere iç monolog tekniğiyle verilir.

“Buraya ilk taşındığımda işin kolayına kaçıp tüm mobilyaları aynı yerden topladığı sonra da eve elimi sürmediğim için salonu ikea kataloğundan yırtılmış gri beyaz bir sayfayı buruşturup atmak istediğim sadece kanepem eskiydi. Eski evden getirdiğim tek eşya. Takıntılı bir biçimde sevdiğim epey yıpranmış olmasına rağmen vazgeçemediğim koyu yeşil kanepede.” (Bıçakçı, 27)

Odak figür babaannesinin evi ile ilgili sık sık geçmişe yönelik düşüncelere dalar. Geçmiş, bu eşyalarla belleğinde yer edinmiştir. Kahraman Kara'nın babaannesinin evindeki bazı eşyaları tekrar tekrar hatırlaması, onun hikayesi olan eşyalara ve alışkanlıklarına bağlı biri olduğunu gösterir. Geriye dönüş tekniğiyle yansıtılan bu bölümler, alışkanlıklarına böylesine bağlı birinin uzamındaki değişiminden etkilenişinin doğallığını düşündürür.

Kahraman Kara'nın kentsel dönüşümle birlikte karmaşık ve gürültülü bir duruma dönüşen yaşamı, onu fiziksel açıdan da etkilemeye başlar. Odak figür sürekli uykusuzluk çeker. Uykuya daldığında da kabuslar görür. *“Gece rüyamda sabaha kadar kan ter içinde çöp poşetlerini parçalayarak kendi çöpümü arayıp bulurdum...Benden geriye kalanların başkalarından geriye kalanlardan ayırt edilmemesine tahammülüm yoktu.” (Bıçakçı, 72)* Kahraman Kara, bu rüyalar ve uykusuzluk nedeniyle gergin ve huzursuzdur. Son zamanlarda kitabına odaklandığı için arkadaşlarıyla da görüşmemektedir. İnşaat gürültüleri, kitabındaki olumsuzluğa gidiş ve uykusuzluk nedeniyle iyice içe dönük bir kişiliğe sahip olan Kahraman Kara'nın hayatında kedi Berna, babaannesi ve kız arkadaşı dışına pek fazla kimse yoktur. Bir süre sonra babaannesinin ölmesi ve Elif'le ayrılmaları nedeniyle yakınında sadece kedi Berna

kalır. Ancak bir süre sonra kedi Berna da ölür. Kahraman Kaya artık yabancı olduğu kentte büsbütün yalnızlaşır.

Kahraman Kara için babaannesi çok önemlidir. Kentsel dönüşüm sırasında evi yıkılan babaannesi küçük bir daireye taşınmak zorunda kalmıştır. Ancak Kahraman Kara'nın İstanbul'un yeni görüntüsüne alışamaması gibi o da yeni evine alışamamıştır. Bu yabancılığın ikisi arasındaki bağı güçlendirdiği söylenebilir. Odak figür her pazartesi onunla sahilde yürüyüş yapar. Bu yürüyüşler sırasında babaannesinin oldukça yavaş olan adımlarına ayak uydurmaya çalışmak hiç kolay olmasa da onu rahatsız etmez. Babaannesine yakınlığı, geçmişinden hızla kurtulmak isteyen bu kentte kendi geçmişine tutunma isteğiyle açıklanabilir ancak babaannenin ölümünden sonra odak figür bu şansını da kaybeder. Yazar, odak figürün babaannesinin cenaze töreninde kendisinin cenaze töreninde olduğunu ve bir betona vinçle gömüldüğünü düşünmesini bu ölümün onda yarattığı yıkımı yansıtır.

“İnşaat gürültüsüne benziyordu sesler binanın iki yanında devam eden inşaat gürültüsüne. Kendimi evimde hissedeceğim bir ortam vardı yani. Elektrikler kesilmiş evde oturuyordum... Bir süre sonra kendimi kendi cenazemde hissetmeye başladım. Bir vinç yardımıyla betona gömülmüştüm... mezarımın üzerinde asfalt çalışması vardı.” (Bıçakçı,105)

Romanın pek çok yerinde kentle ilgili betimlemelerde “vinç”ve “beton” sözcüklerinin bir laytmotif olarak cenaze töreninde de kullanılması, bu sözcüklerin kentsel dönüşümü gösteren izleklerden olmasıyla açıklanabilir. Kahraman Kara için dünya artık “korkunç, beyaz ve gürültülü”dür ve mezarlık evine benzemektedir. Odak figürün kurduğu bu benzerlik dönüşümün onda yarattığı ruhsal çöküntüye bağlanabilir.

Kahraman Kara'nın Elif'le beraberliği, yaşadığı ruhsal çöküntünün etkisiyle biter. Çünkü iç dünyasında yaşadığı çalkantılar, uykusuzluğu, rüyaları, kitabıyla ilgili hayal

kırıklıkları ilişkilerine de yansımaya başlar. Aralarındaki ilişkinin zedelenmesindeki en büyük neden, Elif'in onun ve kedi Berna'nın yeşil kanepede çektiği fotoğraftır. *“Fotoğraftaki ben değildim. Benim üzerimdeki kıyafetle, benim kanepemde, benim kedimle uyuyan, ben yaşlarda bir adamdı. Bana benziyordu ama kesinlikle ben değildim.”* (Bıçakçı,84) Kahraman Kara, bu fotoğrafı görünce kendine yabancılaştığının farkına varır. Gördüğü yüzün kendi yüzü olmadığını düşünür. Fotoğraftan duyduğu rahatsızlığı Elif de fark eder.

Kahraman Kara, hayvanları insanlardan daha çok sevdiğini dile getirir bu nedenle kedi Berna'nın varlığı onun için çok önemlidir. Yeşil kanepesinde Kedi Berna'nın yanında uyuduğu zamanlar kendini dış dünyanın gürültüsünden sıyrabildiği nadir zamanlardandır. Kedi Berna öldüğünde yalnızlığı iyice dayanılmaz bir hal alır. Kent öyle betonlaşmıştır ki artık orada küçücük bir kediyi gömecek bir toprak parçası bulmakta bile zorlanır. *“Berna'yı gömecek ufak da olsa bir toprak parçası aramaya başladım. Dört beş sokak geçtim. Bir karışlık bile toprak yoktu.”* (Bıçakçı, 130) Betonlaşmanın ironik bir biçimde yansıtıldığı bu alıntı odak figür için yaşadığı uzamın bir beton yığınınna dönüştüğünü ve bu haliyle kendisine hiçbir şey ifade etmediğini gösterir.

Odak figür, dış dünyada karşılaştığı insanlarla beton yığınları arasında benzerlik kurar. Çevresindeki tek tip mekanlar ve tek tip insanlar onun insanlardan ve uzamlardan kaçmasına neden olur. İnsanların kentteki olumsuz bütün bu gelişmelere karşı duyarsızlıkları da Kahraman Kara'yı onlardan uzaklaştırır. Evinin karşısındaki dans okulunda kente yapılanların hiçbir önemi yokmuş gibi dans eden insanları gördükçe öfkelenir. İnsanlarına ve sokaklarına yabancılaştığı kentte büyük bir yalnızlık içindedir. Kedi Berna'nın ölümünden sonra yıkılmak üzere olan sitedeki bir daireye taşınır. Bu sitedeki köpeklerle yalnızlığından uzaklaştığına inanır. Çünkü onlar; insanlar gibi özlerine yabancılaşmamıştır, doğalarına uygun yaşarlar. Bu nedenle kendini onlara yakın hisseder. Kendi çoğu kez yemek yemeyi unuttuğu halde onlara yemek götürmeyi unutmaz. Romanda Kahraman Kara'nın çevresindekilere yabancılaşması

çoğunlukla içe kapanık kişilik özelliği nedeniyle iç monologlar aracılığıyla yansıtılır. Az sayıda da olsa diyalogların onun bu durumunu yansıtmak amacıyla kullanıldığı söylenebilir. Yıkılmak üzere olan siteye taşındığında iç monologların kimi zaman iç diyaloga dönüştüğü görülür.

2. c. Kendine Yabancılaşma

Kahraman Kara “uyku sersemi” bir hayat sürüyor olması nedeniyle zaman zaman gerçeklik algısını yitirir; tanıdığı mekanların sürekli değişerek kimliklerini ve hikayelerini kaybetmeleri onun yabancılık duygusu yaşamasına neden olur. Elif’in çektiği fotoğrafla başlayan yabancılığını fark edişi ardından sesinin de kendine yabancı olduğunu hissetmesiyle daha da artar. Fabrikasyon mobilyalarla yabancılaşan evinin, yaşanan kentsel dönüşüm nedeniyle mahallesinin ve İstanbul’un parçası olmadığını düşünmeye başlar. Bu uzamlarda kendine ait olmadığına inandığı bir yaşam sürdüğünü düşünmeye başlar. Kahraman Kara artık kendine üçüncü bir gözden bakacak kadar yabancılaşmıştır. Mezarlıkta, yakalarında kendi fotoğrafıyla onu betona gömdüğünü düşündüğü insanlara hiçbir şey hissetmeden bakar. Bu gerçek kimliğinden, özünden iyice kopuşuna örnek gösterilebilir. Romanda odak figürün kendine yabancılığının iç monolog tekniğiyle okuyucuya aktarıldığı görülür.

Kahraman Kara’nın kendine yabancılaşması, kendini başka biri olarak görmesi aynalara bakmaktan vazgeçmesine neden olur. Evden ayrılmadan uzun bir süre önce evdeki aynalara bakmaktan kaçınır. Aynalarda gördüğü kişinin yabancılığı onu ürküttüğünü şöyle ifade eder: *“İçime bir buz kütleşi düştü fotoğraftaki ben değildim benim üzerimdeki kıyafetle benim kanepemde benim kedimle uyuyan ben yaşlarda bir adamdı. Bana benziyordu ama kesinlikle ben değildim.”* (Bıçakçı, 84) Odak figür yüzünün artık kendine ait olmadığını kedi Berna’nın da fark ettiğine inanır. Bunu kokusunun da yabancılaşmış oluşuna bağlar. Bu düşünce de onun geçmişle hiçbir bağının kalmadığını düşünmesine neden olur. *“Berna uzaktan bir yabancıya bakar gibi bakıyordu bana kokumda mı değişmişti... O alelade pazar sabahından sonra hiçbir*

şeyin bir daha asla eskisi gibi olamayacağını anlamıştım.” (Bıçakçı,85) alıntısında hayatında önemli bir yere sahip olan kedi Berna'nın da onu bir yabancı olarak görmesi odak figürün uzamdan bütünüyle uzaklaşmasına neden olur.

Odak figürün iç dünyasında yaşadığı yabancılığı fiziksel anlamda da hissedecek kadar gerçeklik duygusunu kaybeder. Böyle düşünmeye başladıktan sonraki duygusal durumu iç konuşmalara yansır. Annesinin de ısrarıyla doktora gider. Hastanede pek çok tetkikler yapılır. Birkaç gün süren bu tetkiklerin de onun duygu durumunu olumsuz etkilediğini şu alıntıyla yansıtılır: *“Hastaneye gittiğim zaman başka biri oluyorum kendimi uzaktan tanıyan ruhsuz, güvensiz, ürkek biri. Bekleme köşesinin bir tarafına sinmiş uzak bir akrabam gibi.”* (Bıçakçı,101) Kendisini hastanede de babaannesinin cenaze töreninde olduğu gibi uzaktan izler. Sonuçta rahatsızlıklarının fiziksel bir soruna dayanmadığı, bütünüyle psikolojik olduğuna karar verilir.

Sevcan Güleç Solak, Mekân- Kimlik Etkileşimi konulu makalesinde” *Mekân ve kimlik arasındaki karşılıklı ilişki sahiplenme, kendileme, aidiyet gibi duygularla görünür hale gelmekte bu duygular yaşanan mekâna kimlikten birtakım özellikler, anlamlar yüklemektedir.*” (II) der. Odak figür de bu nedenle onu bir yabancıya dönüştüren bu uzamdan kaçmak ister. Bu nedenle depremden sonra içinde yaşanmasının tehlikeli oluşu nedeniyle yıkım kararı verilmiş bir sitede yaşamaya başlar. Bir tür emlakçı mafyası burayı oldukça düşük kiralamaktadır. Daha çok ekonomik durumları nedeniyle daha güvenli bir ev kiralayabilecek durumları olmayanların yaşadığı bu binada bir daireye yerleşir. Yanında sadece geçmişiyle bağlantısını simgelediğini söyleyebileceğimiz yeşil kanepesini alır. Burada kendini daha güvenli ve huzurlu hisseder. Herkesten kaçarak taşındığı sitedeki dairesinde ayna olmaması onu çok mutlu eder. *“Burada ayna yoktu ruh sağlığım için çok daha iyiydi böylesi iyileşme sürecim için ideal ortamdı.”* (Bıçakçı, 158) Sitedeki fiziksel yapı hiç güvenli olmasa da Kahraman Kara burada kendini iyi hisseder. İnşaat gürültüsü ve aynanın olmadığı bu mekanda kendini

bulduğunu düşünmeye başlar. Yaşadığı yabancılığı paylaşabileceği ya da kendisini anlayabileceğini düşündüğü kimse olmadığından yaşadığı korkuları, yalnızlığı, çaresizliği iç monologlarla dışa vurur. Onun bu duygusal durumunu anlatabilecek kimsenin olmayışı yabancılığını ve yalnızlığını daha da derinleştirir.

3.Aidiyetsizlik Duygusu Hissetme

Kişinin kendini yaşadığı uzama ait hissedebilmesi çok önemli bir duygudur. Aidiyet duygusu, insanın kendini daha güçlü ve güvende hissetmesini sağlar. Romanda odak figür; hızla değişen, bu nedenle belleğindeki görüntülerini, anılarını kaybettiği kente karşı aidiyetsizlik duygusu içindedir. Bu duygu, yaşadığı mekanlara yabancılığında önemli bir rol oynar. Romanda odak figürün yaşadığı aidiyetsizlik geriye dönüş tekniğiyle ve bunun ruhsal durumuna etkileri iç monologlarla dile getirilir. Ayrıca aidiyetsizliğin temelini oluşturan eski ve yeni mekanlar kutupluluk tekniğiyle yansıtılır.

Kahraman Kara, taşındığı her eve yanında götürdüğü yeşil kanepesi dışındaki iç ve dış uzamlarda her zaman bir aidiyet sorunu yaşar. Kanep, odak figür için geçmişine tanıklık etmiş bir nesne oluşuyla anlam kazanan bir laytmotif olarak kullanılır. Bu duyguyu iyice artıran da çok sayıda inşaatın devam ettiği mahalledeki gürültülü ortamdır. *“Eve girince koyu bir filtre kahve hazırladım sağlı sollu yıkım gürültüsü tüm sarsıcılığıyla salondaydı bir yanda beton yağmuru bir yanda devasa dişe uygulanan çürük tedavisi.”* (Bıçakçı, 57) Ev, odak figür için dış uzam gibi her anlamda artık parçası olmadığı bir uzama dönüşmüştür. Bu durumun yarattığı olumsuzluklar romanda daha çok rüyalar aracılığıyla yansıtılır.

Kahraman Kara, kendi yaşadığı mekanla ilgili aidiyetsizliği, babaannesinin evine ziyaretlerinde de yaşar. Kentsel dönüşüm nedeniyle evi yıkılan babaanne yeni eve taşınmak zorunda kalmıştır. *“Sekiz kişilik masanın ucunda tek başıma oturuyordum buradaki anılarımız zihnimde canlanmaya başladı masalara sığmadığımız günler önemsiz bir konuyu saatlerce*

tartışarak saçma sapan şeylere uzun uzun gülerek.” (Bıçakçı, 162) Odak figür, bu evde babaanne ve eski fotoğraflar dışında büyük bir aidiyetsizlik duygusu içindedir. Babaannesinin yeni evini hep bir yabancının eviymiş gibi görür. Babaannesinin hastalığı nedeniyle artık pek çok şeyi hatırlayamaması, yaşadıkları mekana ve zamana aidiyetsizlikleri noktasındaki babaannesiyile arasında bir bağ oluşturur. Onunla ölümüne kadar her hafta aksatmadan yürüyüş yapması, onun varlığıyla yaşadığını düşündüğü geçmişine aidiyet duygusuna bağlanabilir. “*Çıt çıkarmadan, aşırı yavaş yürüme seansı. Yolun yarısının ömrünü iki tur sorgulatacak kadar yoğun olduğu yürüme seansları.*” (Bıçakçı, 47) Kahraman Kara, babaannesiyile gerçekleştirdiği ve alıntıda görülen bu düzenli yürüyüşleri “bir tür terapi” olarak nitelendirir. Ancak bir süre sonra geçmişine tanıklığıyla yaşamında önemli bir yere sahip olan babaannenin ölümü, bu terapi seanslarının sona ermesine neden olur.

Odak figür yaşadığı kentteki hızlı değişimi olumsuz sözcüklerle betimler. Bu betimlemelerin yansıtıldığı iç monologlarda insanlardaki tek tipliliğin mekanlara da sindiğini şu alıntıyla dile getirir: “*Çirkin bir restorana gidip oturdum.*” “*Yandaki nargilecinin yeşil LED ışığı tavuğa vuruyor ağızımdaki dijital tadı destekliyordu.*” (Bıçakçı,115) “dijital tad” olarak nitelendirdiği bu durum aslında sadece tavukla ilgili değildir. Kahraman Kara’nın yaşamı ve kent artık bütünüyle bu tada sahiptir. Bu yüzden odak figür kendini bu kentin parçası olarak göremez.

Kahraman Kara; kendinden, yaşamından ve uzamdan kaynaklanan bir aidiyet sorunu yaşar. Odak figürün içe dönük kişiliği ve yalnızlığı nedeniyle bu duygunun yarattığı çöküntü iç monologlar ve geriye dönüş tekniği aracılığıyla yansıtılır. Geriye dönüş tekniğiyle onun geçmişte kendini ait hissettiği mekanlar ve buralardaki anıları yansıtılırken bu anıların içinde bulunduğu zaman dilimi ve mekanların karşıtlığı da okuyucuya kutupluluk anlatım tekniğiyle gösterilir.

4. Yaşama Sevincini Kaybetme

İnsanlar ortak bir yaşamışlıkları olan kişiler ve uzamlarla aralarında duygusal bir bağ oluştururlar. Bu bağ, yaşama sevinçlerini de çoğaltma gücüne sahiptir. Kendinden ve geçmişinden iz kalmamış uzamlarda yaşamını sürdürmek zorunda kalmaksa köksüzlük duygusu uyandıran bir durumdur. Bu da kişinin yaşama sevincini olumsuz etkiler. *Uyku Sersemi*'nde odak figürün uzamdaki dönüşüm nedeniyle yaşama sevincini kaybettiği görülür.

Kahraman Kara'nın uykularındaki düzensizlik, kabusa dönüşen rüyaları, yemek yemeyi unutmaması, kitabı yayınlandığı zaman yayın evinin onu çağırmasına rağmen kendine ayrılan kitapları almaya gitmemesi gibi pek çok olay onun yaşama sevincini kaybedişiyle ilişkilendirilebilir. Anne ve babasının yardım tekliflerini reddetmesi, uzun yıllar ayrı kalan anne ve babasının, babaannenin ölümünden sonra tekrar bir araya gelmesine karşı duyarsızlığı onun kendisi için önemli olan insanları bile umursamayacak kadar yaşama bağının koptuğunu gösterir. Kendisini “uzak bir akrabası” gibi hissedecek kadar mutsuzdur. Odak figür, yapıt boyunca sadece kendisiyle değil, çevresiyle ilgili de olumsuz düşünceler içindedir. Bu durum da onun yaşamdan zevk almamasına neden olur.

Odak figürün başlangıçta büyük emekle hazırladığı kitabının artık yıkılacak ya da dönüşecek mekanlar nedeniyle yazılış amacını kaybediyor olmasıyla başlayan yaşama sevincini yitirme durumunun, yapıt ilerledikçe geçmişle bağlantılı tarafları da olduğu ortaya çıkar. Geçmişle bağlantılı kişileri ve uzamları kaybettikçe kendini büyük bir boşlukta hisseder.

“İçimde huzursuzluk yüklü büyük bir boşluk vardı. Yapacak hiçbir şey yoktu yerde yana yana duran mama ve su kabına baktım. Berna'nın kapları boğazım düğümlendi kapları yerden aldım. İkisi de bomboştı. İçe içe koyup çöpün kapağını kaldırdım buruşuk İstanbul haritasının ortasına attım.” (Bıçakçı, 137)

Alıntıda ironik bir biçimde İstanbul haritasının buruşukluğunun vurgulanması odak figürün yaşadığı boşluğun nedenini gösterir. Yitirdiği herkes ve her mekan onun yaşamı anlamsız bulmasına yol açar. Bu durum romanda daha çok iç monologlarla dile getirilir.

Romanda Kahraman Kara'nın içinde bulunduğu olumsuz ruh halinin sıklıkla içinde "çöp" sözcüğünün bulunduğu iç monologlarla yansıtıldığı görülür. "*Gece rüyamda sabaha kadar kan ter içinde çöp poşetlerini parçalayarak kendi çöpümü arayıp bulurdum...Benden geriye kalanların başkalarından geriye kalanlardan ayırt edilmemesine tahammülüm yoktu.*" (Bıçakçı, 72) Odak figürün rüyalarına da yansıyan bu durum, artık bütünüyle yabancı olduğu dünyada yaşamaktan keyif almayışına bağlanabilir. Bu yüzden kendini "*Dışarıda sessiz ve derinden bomba patlamış dünyada yapayalnız.*" (Bıçakçı, 58) kalmış gibi hisseder. "İyileşme süreci" olarak nitelendirdiği dönemde sitedeki köpeklerin varlığıyla kaybettiği yaşama sevincini yeniden kazanmaya çalışır.

İnsanların yaşama sevinci, yaşamlarından memnun olup olmayışlarına göre artar ya da azalır. *Uyku Sersemi* 'nde önemseydiği kişileri ve uzamları hızla kaybeden odak figürün yaşamla bağının her geçen gün azaldığı görülür. Yapıtta iç monologlar aracılığıyla yansıtılan bu durum, yaşama sevincinin yaşanılan uzamsal gerçeklikle bağlantısını gösterir.

5- Sonuç

Birey için yaşadığı uzamla kurduğu bağ oldukça önemlidir. Doğası gereği toplumsal bir yaşam sürmeyi seçen insan, bu yaşamı sürdürdüğü uzama kendi önceliklerine göre anlam yükler. Günümüzde hummalı bir şekilde yaşanan kentsel dönüşümler, bireyin mekanla oluşturduğu bağı farklı şekillerde etkiler. Bazı kişiler, yeni olan her şey uygarlık; göstergesi olarak yaklaşırken bazı kişiler uzamsal değişimlerle geçmişlerinin, anılarının onlardan alındığını düşünerek duygusal açıdan yaralanmış hissederler. Hakan Bıçakçı'nın *Uyku Sersemi*

romanında kentsel dönüşüm sonucu yaşadığı uzama, geçmişine, en önemlisi kendine yabancılaşan birey anlatılır.

Kahraman Kara her geçen gün kendine yabancılaşan mekanlarda sıkışmışlık duygusu yaşar. Bu durum, onun hem dış dünyayla hem iç dünyasıyla kopukluk yaşamasına neden olur. Evinde kendini ait hissettiği tek eşya eski kanepesidir. Kendi dahil herkes ve her yer yabancıdır onun için. Bu da her yaşta güven duygusuna ihtiyaç duyan insanlar için büyük bir boşluk demektir. Romanda geriye dönüş tekniğiyle yansıtılan geçmiş, yabancılaştığını hatırlatarak ona acı verir. Kendisiyle ve önceki yaşamıyla ilgili pek çok şeyi hastalığı nedeniyle hatırlayamayan babaanne de odak figür her geçen gün kendinden uzaklaşan bir geçmişin son kalıntısı gibidir.

Kahraman Kara'yı uzamdaki değişim kadar rahatsız eden bir başka durum da insanların bunu çok doğalmış gibi kabullenmeleridir. Çevresindekilerin duyarsızlığı onun dönüşüme olan öfkesinin büyümesine neden olur. Uyku sorunu yaşayan Kahraman Kara “uyku sersemi” bir yaşam sürerken uyku sersemi olma durumunun ironik bir şekilde toplumda da yaşandığını düşünür. Onlar da en az kendisi kadar yaşadığı toplumdan uzaklaşmıştır. Odak figür, bunun farkında olmaktan kaynaklanan uyum sorunları yaşarken çoğunluk bu farkındalığa bile sahip olamayacak kadar “uyku sersemi”dir.

Romanda uzamdaki dönüşümün bireyin yabancılaşmasındaki etkileri anlatım tekniklerinin yardımıyla somutlaştırılır. Yaşadığı olumsuzluklar sonucu içinde kapanan Kahraman Kara, kız arkadaşından ayrıldıktan sonra iyice yalnızlaşır. Annesi ve babasının Almanya'ya taşınması, kedisinin ölümü nedeniyle duygularını paylaşabileceği kimsesi kalmaz. Bu nedenle, odak figürün duygularını yansıtmada iç monolog tekniği oldukça fazla kullanılır.

Romanda sıklıkla kullanılan ve odak figürün yabancılığını belirginleştiren başka bir anlatım yöntemi de geriye dönüş tekniğidir. Bu teknik aracılığıyla kentsel dönüşümden önceki

İstanbul ve kentsel dönüşüm sırasındaki İstanbul karşılaştırılmış olur. Odak figürün duygusal durumunun nedeni bu şekilde somutlanır.

Romanda rüyalar aracılığıyla yansıtılan ironiler, uyku sersemi olma durumuna dikkat çeker. İstanbul'un tarihini yitiriyor olmasına karşın hiçbir şey olmuyormuş gibi selfi çekenler, dans edenler, tek tipleşmenin sonuçlarına dikkat çeker. Ayrıca sık sık tekrarlanan silik fotoğraflar ve odak figürün pazarda kaybolma anısı, onun anıları silinmiş birine dönüşmesine bağlanabilir. Yine "çöp" sözcüğünün romanda sık sık tekrarlanması kentsel dönüşüm nedeniyle yaşananların ve yıkılanlardan sonra kalanların çöple özdeşleştirilmesi olarak yorumlanabilir. Bu, yaşanmışlıklar çıktıktan sonra kalanların değersizliğini de vurgular. Kahraman Kara'nın geçmişle bağını sağlayan babaannenin ironik biçimde Alzheimer oluşu, kentte yaşanan bu durumun hastalıklı bir durum oluşuna gönderme olarak alınabilir.

Kahraman Kara, yıkım kararı verilmiş ancak henüz yıkım çalışması başlamamış âtil bir siteye taşındıktan sonra önceki yaşamına göre daha huzurludur. Eski evindeki huzursuz yaşamıyla karşıtlık oluşturan bu durum kutupluluk anlatım tekniğiyle yansıtılır. Eski İstanbul ile kentsel dönüşümdeki İstanbul, odak figürün bu iki uzamdaki duygusal durumları yine kutupluluk anlatım tekniğiyle verilir.

Uyku Sersemi, kentsel dönüşüm gerçeğinden yola çıkarak bireyin önce çevresine sonra geçmişine ve kendine yabancılaştığını vurgulayan bir romadır. Şantiyeye dönüşmüş kentler; geçmişleriyle, kimlikleriyle ilgili bağlarını kaybeder. Geçmişine sahip çıkmayan şehirler; içinde yaşayan insanların geçmişini, anılarını da yok eder. Yaşanılan bu köksüzlük durumu ve insanların yaşamlarını" uyku sersemi" gibi sürdürmeleri uzamın, uzamdaki dönüşümün bireyin yabancılaşması üzerindeki etkilerini gösterir. Bu etkiler "*Uyku Sersemi*" romanında iç monolog, diyalog, ironi, kutupluluk ve geriye dönüş anlatım teknikleri aracılığıyla okuyucuya aktarılır.

KAYNAKÇA

- Bıçakçı Hakan. *Uyku Sersemi*. İletişim Yayınları, 2017.
- Cesur, Sıla, İnsan- Mekan İlişkisi Üzerine, <https://www.gencimimarlar.com> › post › insan-mekan-i-
- II.Yrd.Doc.Dr.Solak, Güleç, Sevcan, Mekan- *Kimlik Etkileşimi*: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,